

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงดำรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก เป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนไทย ซึ่งผูกพันกับพระพุทธศาสนาตลอดเวลาอันยาวนานเป็นรากฐานของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ทุกวันนี้ประเทศไทยมีความร่มเย็นเป็นสุข เพราะประชาชนยึดมั่นตามหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตระหนักในคุณค่าและเกิดทศนุวัจนพระพุทธศาสนาแนบแน่นอยู่ในจิตใจของคนไทยส่วนใหญ่

แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันก็ทรงปรารภเกี่ยวกับการศึกษาพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในการประชุมใหญ่ของสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ 37 เมื่อเดือนธันวาคม 2534 ว่า “ชาวพุทธควรเอาใจใส่ ศึกษาธรรมะให้เข้าใจ ทั้งปฏิบัติให้ได้ผลจนสามารถจำแนกและเลือกเฟ้นมาใช้เป็นแนวทางนำชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ร่มเย็นให้สำเร็จ เมื่อได้เรียนธรรมะ วัตรธรรมะ และการปฏิบัติอยู่ในธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยถูกต้องมั่นคงแล้ว ความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสังคมก็ใช้เหตุที่ควรวิตกอีกต่อไป (หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, 2538)

นอกจากนี้พระเทพเวที (ประยุตต์ ปยุตโต, 2531) ได้กล่าวถึงพระพุทธศาสนาโดยสรุปว่า พระพุทธศาสนาเป็นระบบความคิด คำสอน ความเชื่อถือ และการปฏิบัติที่เก่าแก่ซึ่งเมืองไทยรับนับถือมาเป็นเวลานาน

กาลเวลาได้พิสูจน์ให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาได้เป็นที่พึ่งทางจิตใจ และเกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยได้ดียิ่งตลอดเวลา ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมอันดีของชาติ โดยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนศีลธรรมของคนในชาติอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องกันมาโดยตลอด โดยเฉพาะหลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้ช่วยเสริมสร้างสังคมให้ประสบสันติสุข กล่าวคือ ส่งเสริมประชาชนไม่ให้กระทำความชั่ว ส่งเสริมให้ทำความดี และทำจิตใจให้ผ่องใส เป็นหลักธรรมที่สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ ด้วยการเล็งเห็นความจริงข้อนี้ บรรพชนของเราจึงนับถือพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ (บุญสม เจนใจ, 2527) เมื่อหลักธรรมคำสอนในบวรพุทธศาสนามีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อชาติเป็น

อนันต์ จะเห็นได้ว่าการอบรมคนให้เป็นคนดี ตามอุดมคติของคนไทยตั้งแต่โบราณ ก็คือ “ต้องอบรมให้เป็นคนดีตามแนวคำสอนในพระพุทธศาสนา” (ไพฑูริย์ ลินลาวิรัตน์, 2524)

ด้วยการเล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าดังกล่าวหลักสูตรพระพุทธศาสนาจึงได้รับการปรับปรุงเรื่อยมาเพื่อให้ทันสมัย จากปี พ.ศ. 2445 กระทรวงธรรมการได้กำหนดให้มีวิชา “จรรยา” เป็นครั้งแรกในหลักสูตรทุกชั้น โดยให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เพื่อกล่อมเกลานิสัยใจคอของกุลบุตรกุลธิดาในสมัยนั้น และได้ให้ความสำคัญกับวิชานี้มาโดยตลอดจนถึงปีพ.ศ.2475 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรกันใหม่ วิชาจรรยาก็มีส่วนที่จะต้องปรับปรุงตามไปด้วย โดยขยายออกไปเป็นวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เป็นแนวทางในการอบรมสั่งสอนเยาวชนเรื่อยมา จนกระทั่งมีการประกาศใช้ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้มีการบูรณาการเนื้อหาของวิชาหน้าที่พลเมือง และศีลธรรมไว้ในรายวิชาต่าง ๆ ของหมวดวิชาสังคมศึกษา วิชาศีลธรรมจึงดูเหมือนหายไปจากหลักสูตร โดยแท้ที่จริงเนื้อหาสาระยังคงอยู่ แต่ถูกบูรณาการไว้ในวิชาบังคับและวิชาเลือก ด้วยเหตุนี้จึงมีเสียงเรียกร้องวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการกำหนดหลักสูตรว่าไม่ให้ความสำคัญต่อวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร

ดังนั้น ในปี 2525 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศเพิ่มเติมเนื้อหาในหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และให้ประกาศใช้ในปี 2526 อย่างไรก็ตามจากการนิเทศติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ก็ยังพบปัญหาและอุปสรรคมากมาย หลักสูตรยังไม่บังเกิดผลในการปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ในปี 2533 โดยความเห็นชอบของกระทรวงศึกษาธิการให้เพิ่มเติมรายวิชาพระพุทธศาสนา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นวิชาเลือกเสรีในกลุ่มวิชาสังคมศึกษารวม 6 รายวิชา และในปี 2533 มีคำสั่งให้โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาและโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ นำหลักสูตรพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไปใช้ก่อนเป็นการนำร่อง ต่อมาในปี 2534 ประกาศให้โรงเรียนทั่วประเทศใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ผลจากการปรับปรุงหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในครั้งนี้ ปรากฏว่า วิชาพระพุทธศาสนาได้ถูกตัดทอนลงไปที่เนื้อหาและคาบเวลา ดังนั้น ในปี 2534 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้แต่งตั้งคณะทำงานประกอบด้วยผู้ทรงคุณธรรมและผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันพิจารณาอย่างรอบคอบ และได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงคำอธิบายรายวิชาพระพุทธศาสนา

เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และได้เพิ่มวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาเลือกเสรีในกลุ่มสังคมศึกษา กำหนดให้เรียนสัปดาห์ละ 2 คาบตลอดภาคเรียน ได้ 1 หน่วยการเรียนรู้ และกำหนดให้นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธทุกคนต้องเรียน

หลักสูตรพระพุทธศาสนาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 หลักในการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนรู้การสอน นอกจากจะคำนึงถึงเวลาเรียนแล้ว ยังจัดให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนแต่ละระดับด้วยโดยมีจุดประสงค์ของหลักสูตร 5 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดศรัทธา ซาบซึ้งและสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา และเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย
2. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธประวัติและหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้มีทักษะในการคิด และการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถเลือกสรรคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

4. เพื่อให้เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และสามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

5. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติศาสนพิธีได้อย่างถูกต้อง

และในส่วนของโครงสร้างหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มสังคมศึกษา เป็นวิชาเลือกเสรี เรียน 2 คาบ/สัปดาห์ จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ มีทั้งหมด 6 รายวิชา ได้แก่ ส 018, ส 019, ส 0110, ส 0111, ส 0112 และ ส 0113 เพื่อให้ผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธทุกคนได้เรียนอย่างต่อเนื่องทุกภาคเรียน

จากการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มาระยะหนึ่งได้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตร พบว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีปัญหา ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2538)

เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 มีความซ้ำซ้อน ทั้งยังไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้เนื้อหาไม่ชัดเจน กว้าง และยากเกินไปสำหรับผู้เรียน เอกสารความรู้และสื่อการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ครูผู้สอนขาดความเข้าใจในการวัดและประเมินผล ที่สำคัญวิทยากรที่มีความรู้ด้านเนื้อหาและหลักการสอนมีน้อย

นอกจากนี้ หลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังเป็นปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ดังจะเห็นได้จากรายงานการวิจัย (กรมวิชาการ, 2538) พบว่านักเรียนมีคุณสมบัติด้านความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรมทางศาสนา และศาสนากับการ

ดำรงชีวิตในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20 แต่ในด้านการมีความตระหนัก นักเรียนที่มีคุณสมบัติในระดับมากที่สุดเพียงร้อยละ 5.56 เท่านั้น จากจุดนี้ย่อมเป็นสิ่งบ่งบอกได้ว่า แม้หลักสูตรพระพุทธศาสนาจะถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาที่เน้นพัฒนาบุคคลในด้านจิตใจ บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงรู้จักฝึกฝนจิตใจของตนให้มีความเจริญองงามทางคุณธรรม มีความละเอียดต่อการกระทำผิด รู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติตามกรอบความถูกต้องที่พึงงาม มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ รู้จักพอ มีสมาธิ และมีความอดทนหนักแน่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานและการดำรงชีพ (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7) แต่ก็ยังมีปัญหาตลอดจนขาดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในกระบวนการพัฒนา “คน” ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลาได้ (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8) มีผู้กล่าวว่า ความอ่อนแอของพระพุทธศาสนานั้นอยู่ที่พุทธศาสนิกชนมิได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนเท่าที่ควรและที่สำคัญยิ่งก็คือมิได้นำเอาหลักคำสอนมาประพฤติปฏิบัติ ให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธอย่างแท้จริง (จ่านงค์ ทองประเสริฐ, 2527) สิ่งที่สะท้อนให้เห็นเด่นชัดว่าเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนาอ่อนแอ คือ รายงานสถิติ เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง กระทรวงยุติธรรม ประจำปี 2539 พบว่า

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด จำแนกตามศาสนา พบว่า ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 94.81

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดถูกจับกุมเป็นนักเรียนร้อยละ 27.23 รองจากเด็กและเยาวชนที่มีอาชีพส่วนตัว

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจำแนกตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในช่วงประถมศึกษา ป.1 - ป.6 คิดเป็นร้อยละ 47.78 รองลงมาอยู่ในช่วงการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ม.1 - ม.3 คิดเป็นร้อยละ 28.30

เด็กและเยาวชนที่รับไว้ระหว่างสอบสวนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำแนกตามฐานความผิด ที่พบมากที่สุด คือ คดียาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 26.72 รองลงมาได้แก่ คดีลักทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 20.80 และคดีสารระเหย คิดเป็นร้อยละ 15.48 พบมากที่สุดที่กรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ย

จากข้อมูล ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ค่านิยมในการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ลดน้อยถอยลง โดยเฉพาะสังคมเมือง ขาดคุณธรรม จริยธรรม และขาดศรัทธาในศาสนา นิยมและเชิดชูเงินตรามากกว่าความดี ลัทธิบริโภคนิยม และการเลียนแบบวิถีชีวิตตะวันตก ขยายตัว นิยมในวัตถุมากขึ้น ความเป็นคนไทยน้อยลง ขาดระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8) ด้วยเหตุนี้ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมมากมาย

และมีอัตราเร่งสูงขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด ความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สิน ปัญหาอาชญากร
ปัญหาโสเภณี การแพร่ขยายของโรคเอดส์ ปัญหาคุณภาพชีวิตของเด็กและสตรี เป็นต้น

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม การวางแผนการศึกษาในอนาคต ถ้าได้คำนึงถึงสภาพและความต้องการของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมจะเป็นสิ่งที่มีผลต่อการจัดการศึกษา เพราะจะช่วยตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องชี้แนวทางในการจัดการความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญของชาติบ้านเมือง ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ คนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้และศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) หลักสูตรเป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการศึกษา หลักสูตรที่ดีจึงควรมีลักษณะที่สอดคล้องต่อสภาพและความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยี บุคคลทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร จัดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมต่อผู้เรียน มีความครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ มีกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม การสร้างหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการวางแผนที่ต่อเนื่องและตั้งอยู่บนรากฐานที่เชื่อถือได้ (กัลยา สุทธิศิริ, 2539)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า หลักสูตรพระพุทธศาสนามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีคุณภาพมีพัฒนาการที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม มีความสามารถเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้เมื่อมีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งแล้วควรจะต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ประกอบกับเรื่องนี้ยังไม่มีผู้ใดศึกษาหรือวิจัยมาก่อน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาถึงแนวโน้มของหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในอนาคตข้างหน้า พุทธศักราช 2550 โดยมุ่งศึกษาแนวโน้มที่จะเป็นไปได้โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในทศวรรษหน้า (พุทธศักราช 2550)

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตร พระพุทธศาสนาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในทศวรรษหน้า (พุทธศักราช 2550) ในด้านต่อไปนี้

- 1.1 ความสำคัญของหลักสูตร
- 1.2 จุดประสงค์ของหลักสูตร
- 1.3 โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร
- 1.4 การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพระพุทธศาสนา
- 1.5 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนหลักสูตรพระพุทธศาสนา

2. ในการศึกษาความคิดเห็นและแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะใช้การวิจัยอนาคตแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

แนวโน้ม หมายถึง สิ่งที่จะเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

แนวโน้มของหลักสูตรพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า(พุทธศักราช 2550)
หมายถึง หลักสูตรพระพุทธศาสนาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่อาจจะเกิดขึ้นใน 10 ปีข้างหน้า พุทธศักราช 2550

เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย หมายถึง กระบวนการเสาะแสวงหาความคิดเห็นที่จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มคนและเป็นผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต โดยใช้แบบสอบถามแทนการประชุม และจะถามซ้ำประมาณ 3-4 รอบ

ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรพระพุทธศาสนา หมายถึง ผู้ที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ นักวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดสังคมศึกษา และครูผู้สอนพระพุทธศาสนา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย